

16. Keskiviikkona 15 p. maaliskuuta 1944

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään:

Valtioneuvoston tiedonanto poliittisesta tilanteesta 27

Puhetta johtaa puhemies Hakkila.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Hakala, Kleemola, Koivuranta, Koponen, Kääriäinen, Mansner, Paasonen, M. H. Peltonen, Pohjala, U. Raatikainen, Rytinki, Schildt, Simonen, Tervo ja Turja.

Valtioneuvoston tiedonanto poliittisesta tilanteesta.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään valtioneuvoston tiedonanto. Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 2 momentin mukaan keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettämisestä taikka perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus

päätöksen teon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä ennenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Reinikainen: Vaikka nykyhetken pakottavat olot ovat jättäneet mahdollisuuden vain sellaisen vastauksen antamiseen kuin hallitus on ehdottanut, on kuitenkin toivottavaa, että jatkuva kehitys piankin avaisi tilaisuuden sellaisen ratkaisun aikaansaamiseen, että maamme vapaus ja itsenäisyys tulisi turvatuksi kunniallisen rauhan kautta. Kun hallitus antaa vastauksensa, olisi siinä selvästi tuotava ilmi Suomen vilpittömän pyrkimyksen neuvottelujen kautta aikaansaada pysyvä rauhan tila. Tässä mielessä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Kukkonen: Herra puhemies! Eduskunnan valmistautuessa suorittamaan kansakunnan elämään syvästi käypää ratkaisua on asianmukaista jonkin verran kosketella kannanottoon vaikuttavia näkökohtia.

Se ilmoitus, jonka hallitus eilen antoi eduskunnalle, ei tullut odottamattomana. Jo jonkin aikaa on ollut kansamme tiedossa, mitä vihollisen poliittinen taistelu meitä vastaan on tarkoittanut. Yllättävää on ollut kuitenkin se, että meillä kuten muuallakaan tuskin pidettiin mahdollisena, että vihollisen ylimielisyys menisi niin pitkälle, ettei asetettujen ehtojen olennaisimmista kohdista sallittaisi keskustellakaan. Sellainen menettely soveltunee huonosti edes järkevään valtiotaitoon.

Tämä tieto Neuvostoliiton kannasta osuu tulemaan meille miltei Moskovan niin sanotun rauhansopimuksen vuosipäivänä. Silloiselle ja nykyiselle tilanteelle on yhteistä se, että vihollinen vaatii ehdotonta antautumista. Maaliskuussa 1940 vihollinen saneli rauhanehdot, jotka oli hyväksyttävä tai hylättävä. Nyt on totuutta koeteltu peitellä selittämällä, ettei ehdotonta antautumista muka vaadita. Ja kuitenkin alistuminen näihin ehtoihin merkitsisi asiallisesti juuri vihollisen armoille antautumista. On sanottu, että vihollinen ei vaadi oikeutta Suomen alueiden valtaamiseen ja miehittämiseen, mutta jokainen käsittää, että saksalaisten sotavoimien internointia koskeva ehto tarkoittaa juuri sellaisen tilanteen luomista, joka sopimuksen toteuttamiseksi muka tarjoi viholliselle tilaisuuden heittää sotajoukkojaan yli senkin rajan, joka oli aiottu uudelleen silvottavaksi tuomitun Suomen itärajaksi.

On myöskin väitetty, että vihollinen ei ole pyrkinyt pidättämään itselleen oikeutta puuttua Suomen sisäisiin asioihin. Mutta jokainen löytää tiedotetuista ehdoista kohtia, jotka vielä paremmin kuin Moskovan sopimuksen määräykset antaisivat viholliselle otollisia aiheita sekaantua sekä Suomen ulkopoliitiikkaan että sen sisäisiin asioihin. Mitä vahingonkorvausta koskeva kohta tarkoittaisi muuta kuin velkaorjuutta, joka velkojaksi tunnustetulle maailmanvallalle antaisi valtuuden jatkuviin kiristykseen.

Ehtoihin suostuminen tietäisi todellakin täydellistä jättäytymistä sanelijan armoille. Mitä laatua tämä armo olisi, siitä on kokemus tarjonnut liiankin paljon masentavia näytteitä. Moskovan rauhan jälkeinen aika oli yhtämittaista uhkaa ja sellaisten taloudellisten arvojen kiristämistä, joista sopimus ei sisältänyt viittaustakaan. Moskovan sopimus merkitsi käytännössä jatkuvaa sodan julistusta, sodan, jota oli käytävä poliittisin keinoin näännyttäen ja kiristäen, kunnes olisi koittanut hetki valmistaa Suomelle sama kohtalo, mihin Baltian valtiot saatettiin.

Kun Neuvostoliitto tällä kertaa etukäteen jyrkästi torjuu neuvottelut, saatamme aavistaa, miten ehtoja sovellettaisiin silloin, kun toinen osapuoli olisi menettänyt asiallisesti katsoen kaikki puolustusmahdollisuutensa. Jäljet pelottavat. Meidän oikeuttamme ei ilmeisesti otettaisi varteen.

Onko siis tältä kannalta katsoen silloisen ja nykyisen olotilan välillä selvää eroa? Vastaus on kielteinen. Jos ensimmäinen Moskova merkitsi väkivallan ja vääryyden voittoa, niin uusi Moskova tietäisi sitä tehostetussa muodossa. Alueellisessa ja sotilaallisessa suhteessa turvattomuuden tilaan saatettu Suomen kansa olisi sanan täydessä merkityksessä luovutettu vihollisen armoille. Te voitte, arvoisat edustajatoverit, kuvitella, minkä sisällön vihollinen nyt sanalle „armo” antaisi.

Taistelun tie voi päättyä tappioon. Antautuminen vie siihen varmasti. Se onnettomuuksien sarja, jonka Neuvostoliiton hyökkäys syksyllä 1939 aloitti, uhkaa jatkua. Yrittäessämme tätä vaaraa torjua emme saa ensijaisesti kysyä neuvoa tunteelta, vaan järjeltä ja kokemukselta. Tunne johtaa helposti pelkoon tai uhmaan, joihin meillä kumpaankaan ei ole varaa. Ellei kylmäverinen harkinta ja vastaavaan aineen toiminta meitä pelasta, on kohtalo määrännyt kansamme siirrettäväksi historiaan.

Yksin Suomi 1940 seiso i maailmanvaltaa vastaan. Se oli vavahduttava, suorastaan sydäntä salpaava toteamus silloin. Me emme nyt ole yhtä orpoja, mutta ainoastaan absoluuttisesta tietämättömyydestä ja totuuden vieromisesta voi johtua sellainen väite, että Suomi kansallista itsemurhaa tekemättä voisi alistua vihollisensa ehtoihin ja jatkaa kansallista elämäänsä niiden luomissa olosuhteissa. Nähtäväksi jää, tahtovatko vieraat vallat, lähinnä vihollisemme liittolaiset, tehdä siitä oikeita johtopäätöksiä. Toivoisimme niiden tekevän päätelmiä, jotka kestävät historian puolueettoman arvostelun. Suomen kansa sen arvostelun kyllä kestää.

Pienen kansan tulee nähdä omien mahdollisuuksiensa raja. Ne ovat ahtaat. Senvuoksi huomiomme kiintyy myös niihin maailman mahtaviin, jotka pitävät sivistyksellisiä ja valtiollisia ihanteitaan esikuvallisina. Näiden luulisi ymmärtävän meidän taistelumme terveimmän demokration puolesta, mitä konsanaan on tähän asti tavattu.

Näin tapahtuikin vielä vuosina 1939—1940. Neuvostoliiton silloinen hyökkäys sai mitä sitovimman ja pätevimmän tuomion. Kun Moskovan pakkorauha oli solmittu, siirtyi luovutetun alueen väestö miltei viimeistä ihmistä myöten jäljellejääneeseen Suomeen. Silloinen sivistysmaailma piti

tätä tapausta yksimielisyyden ylevimpänä ilmauksena. Mutta sitä pidettiin myös mitä järkyttävimpänä todisteena hyökkääjän säälimättömyydestä. Demokraattisten maiden tuomio oli silloin yhtä jyrkkä kuin yleinenkin.

Onko totaalinen sota tyyten turruttanut maailman omantunnon? Meidän päiviemme maailma on täynnä väkivaltaa ja vääryyttä. Moni rauhaa rakastava kansa, jonka voimälähteet ja vastustuskyky ovat olleet riittämättömät, on joutunut väkivallan saaliiksi. Oikeusjärjestyksiä on kumottu ja kansainvälisesti tunnustettuja oikeusohjeita loukattu. Mutta miksi näitä tuhoja olisi lisättävä vielä sillä, että rauhantöitä harastava pieni kansa, joka ilman omaa syytään on joutunut maailmansodan pyörteisiin, kansa, joka aina on puoltanut oikeuttaan, mutta joka ei luovu vapaudestaan, uudessa rauhanteossa jätettäisiin vihollisen mielivallalle alttiiksi, samaan aikaan kuin maailmanvallat edelleenkin vakuuttavat suunnittelevansa oikeudenmukaisempaa, myöskin pieniä kansoja turvaavaa yleismaailmallista järjestystä.

Mutta silläkin uhalla, että tämän kansan ehkä nytkin on pakko jäädä hyvin ansaittua kannatusta ja tukea vaille, se ei voine olla mukana allekirjoittamassa ehtoja, jotka merkitsevät kuolemantuomiota. Minä uskon, että olosuhteiden muuttuessa maailmassa tapahtuu palautumista entiselle siveellisesti kestäväälle ja senvuoksi myös järjen vaatimalle kannalle. Vapautensa ja ihmisyytensä puolesta taistelevaa Suomea ei toki tahdottane syöstä samaan onnettomuuteen, johon sortumasta se vain raskain uhrein ja suotuisten konjunktuurien avulla on tähän asti voinut varjeltua. Ainoakaan kansa ei taistele puhtaamman asian puolesta ja puhtaammin aseina kuin Suomen kansa.

Vastustajan kielteinen kanta on selventänyt tilannetta. Suomen kansan rauhan tahto ei ole tavannut ymmärtämystä. Se tie, ehdottoman antautumisen tie, jota monelta taholta on Suomelle suositeltu, johtaisi kansamme tuhoon. Se tie, jota velvollisuus vaatii Suomen kansaa itselleen uskollisena kulkemaan, on varmaankin uusia kärsimyksiä ja suuria tuskia täynnä, mutta se on sittenkin, hyvät edustajatoverit, elämän tie. Totaalisen sodan pahat henget eivät voi hävittää oikeuden ja va-

pauden ikuisia voimia. Senvuoksi tämän kansan pelastuksen ja turvallisuuden täytyy olla sen matkan päässä, jonka varrella se vuosisatojen vaihtuessa sukupolvesta sukupolveen on taistellut ja vertaan vuodattanut. Niin suuresti kuin ihmisyyys ja oikeuskäsitteet ovatkin hämmentyneet, emme kuitenkaan tahdo uskoa niiden täydelliseen voimattomuuteen. Kun Suomen kansan elinehtoja ja perusoikeuksia entisaikoina on uhattu tai jo loukattu, maailman parhaiden voimien oikeudentunto on reagoinut oikeudenloukkauksia vastaan. Voivatko nämä voimat nyt vaieta, kun suurvalta suunnittelee väkivaltarauhaa tai vieläkin karkeampia keinoja heikon naapurinsa tuhoamiseksi? Aatteellisten voimien merkitys ja vaikutus on kyllä hyvin rajoitettu varsinkin sellaisena aikana, jolloin sodan voimat ovat määräävinä maailmassa. Me tahdomme kuitenkin uskoa, että sellaiset valtiot ja hallitukset, olkootpa vaikka sotilaallisessa yhteistoiminnassa Suomen vihollisen kanssa, joissa vielä on tallella oikeudentuntoa ja tervettä järkeä, eivät jää toimettomina, vielä vähemmän väkivaltasuoksia hyväksyen odottamaan, kunnes vihollinen on toteuttanut tuhonomaiset suunnitelmansa. Sellaisilla valtioilla täytyy olla mahdollisuuksia puuttua asiaan. Mitä olisi sanottava esim. sellaisesta politiikasta, joka kylmästi uhraisi kaikki Pohjolan yhteiset edut. Me voimme erityisesti vedota niihin valtiomiehiin, jotka ovat julistaneet aikovansa pitää kunniassa pientenkin kansojen elinehtoja sekä vastaisessa yleismaailmallisessa oikeusjärjestyksessä huolehtivansa pientenkin kansojen turvallisuudesta. Tällaiselta ohjelmalta riistetään jo ennakolta pohja, jos tässä maailmansodan viimeisessä vaiheessa väkivallalle suodaan tilaisuus esteettömästi toteuttaa aikeitaan.

Viimeksimainitun seikan pitäisi olla ainakin läntiselle naapurimaallemme. Meillä on oikeus odottaa juuri sieltä ymmärtämystä ja aktiivisempaakin apua. Ruotsi on antanut meille ystävän neuvoja, joita me olemme noudattaneet. Me olemme pyrki-neet irti sodasta, kuten on kehoitettu, mutta turhaan, koska edessämme olisi vain kalmiston rauha. Jäljellä näyttää olevan ainoastaan epätasainen puolustustaistelun tie. Tällöin meillä on siveellinen oikeus odottaa Ruotsin tehokasta tukea. Sitä vaatisi naapurin omakin etu. Vuosituhantinen totuus

sisältyy sanoihin „Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet” eli: silloin on sinunkin kohtalostasi kysymys, kun naapurisi nurkka on tulella.

Suomen kansan asenne on edelleen kaikesta uhmasta ja uhkamielestä kemiallisen vapaa. Me emme koskaan ole vaarantaneet naapurimme turvallisuutta. Väitteet Leningradia muka meidän taholtamme uhkavasta vaarasta on kumottu tosiasiaa vääjäämättömällä voimalla. Kuinka toisenlaisen kohtelun ovatkaan saaneet meidän pääkaupunkimme ja muut asutuskuksemme! Me suomme jokaiselle rauhan emmekä itsellemme pyydä muuta kuin oikeutta elää turvallisesti maassa, jota kansamme ikimuistoisista ajoista saakka on asuttanut omanaan. Tämän asenteemme vilpittömyydestä me olemme alati antaneet uusia todisteita. Me olemme suostuneet kaikkiin myönnytyksiin, joihin itsenäisyyttä ja muita vitaalisia etuja uhraamatta on voitu taipua. Nytkin kansamme pitäisi rauhanomaisen sovittelun tietä sodan jatkamista parempana. Täällä ymmärretään naapurisovun arvo. Mutta kuten hallitus aivan oikein toteaa ja minäkin luulen osoittaneeni, suuri naapuri tahtoo toisin.

Tilanne on vakava. Mihin turvaamme? Lähinnä oman kansamme puolustustahtoon ja kansanarmeijamme antamaan suojaan. Emme unohda myöskään historian Herraa, joka yhdellä salamaniskulla voi päästä siihen, mihin me muurahaivoimienme tarvitsemme vuosikymmeniä tai vuosisatoja. Hänen jälkensä näkyvät kauttaaltaan kansamme koettelemuksista rikkaissa vaiheissa. Hänen pelastava väliintulonsa on nytkin yhtä mahdollinen kuin toivottukin.

Herra puhemies! — Ennenkuin eduskunta tekee paljon merkitsevän päätöksensä, ilmoitan, että maalaisliiton eduskuntaryhmä yksimielisesti kannattaa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen. Syvästi tuntien kansallisen eheyden arvon tällä historiallisen ratkaisun hetkellä ryhmä toivoo, että hallituksen ja eduskunnan yksimielisyys saisi muodostua esikuvaksi koko kansalle.

Ed. Horelli: Herra puhemies! Kuultuansa hallituksen ensimmäisen tiedonannon ehtojen sisällöstä ja Neuvostoliiton menettelystä ne julkaistessaan, tuli kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä jo silloin siihen

käsitykseen, että neuvottelujen tietä ei voitu päästä mihinkään välirauhaan, koska nämä ehdot oleellisilta kohdiltaan olivat mahdottomia hyväksyä. Hallitus on sen jälkeen tehnyt velvollisuutensa mukaisesti voitavansa Neuvostoliiton ja Suomen välisen tilanteen selvittämiseksi rauhan keinoin koettamalla saada selville, olisiko mahdollista voida kaikista kysymyksistä keskustella ja lievennysten tietä päästä sellaiseen tulokseen, joka Suomen kansan olemassaolon ja valtakunnallisen itsenäisyyden edellytykset säilyttämällä lopettaisi sodan.

Neuvostoliiton eilen kuultu vastaus on katkaissut pyrkimyksemme tätä tietä kulken päästä tulokseen ja on hallitus johdonmukaisesti hyväksynyt sen ajatuksen, että Neuvostoliiton vaatimuksiin, jotka samalla ovat olleet minimivaatimuksia, ei voida mennä. Pyydän ilmoittaa, että kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä yksimielisesti kannattaa tätä hallituksen lopullista kannottoa.

Olemme viimeisten 45 vuoden ajan yhtämittaisesti saaneet tuntea hartioillamme Venäjän valtavan painostuksen. Autonomiamme viimeisinä vuosikymmeninä saimme kokea toisen oikeuden loukkauksen toisensa jälkeen, virkamiestemme vangitsemisia tai maastakarkoituksia. Itsenäisyytemme aikana saimme kokea vuoden 1918 alkukuukausina aseellisen taistelun Venäjää vastaan, sen jälkeen sieltä johdetun maanlaisen toiminnan laillista yhteiskuntajärjestyksemme vastaan, vuonna 1939 tulleet vaatimukset ja samalta taholta myös aloitetun sodan, minkä päätyttyä jälleen alkoi uusi salainen toiminta ja julkinenkin painostus maataamme vastaan ja jälleen aloitettu sota. Ja meidän puolellemme on ollut näiden vuosikymmenien aikana aina sama ongelma: onko meidän pakko väkivallan edessä luopua oikeuksistamme, vai kykenemmekö edelleen puolustamaan itseämme, alueitamme ja oikeuksiamme.

Nykyinen vaihe ei liene sen kohtalokkaampi kuin missä olimme vuoden 1918 alkuviikkoina tai syksyllä 1939. Sama vaara ja sama uhka on ollut meillä silloinkin. Koulutettujen voimien taisteluvälineiden ja puolustumahdollisuuksien suhde ei liene meidän osaltamme ainakaan heikompi nyt kuin mainittuina vuosina. Kansamme puolustustahto on näinä koettelemuksien vuosina vain terästynyt. Ja mitä

tulee ulkolaisen todella tuntuvan avun saamismahdollisuuksiin, ei asemamme tällä hetkellä liene ainakaan sen huonompi kuin oli syksyn kuukausina ja talvisodan aikana nelisen vuotta sitten. Me katsommekin, että meillä ei nyt paremmin kuin syksyllä 1939 ole aihetta epätoivoisesti katsella tilannettamme. Sellaisena kohta'okkaana hetkenä, jonka eteen olemme joutuneet, ratkaisun tekoa kuitenkin helpottaa tunne siitä, että meillä ei ole lopultakaan ollut muuta vaihtoehtoa.

Kansamme joutuu tälläkin kertaa, niin kuin epälukuisia kertoja aikaisemminkin, kulkemaan vasten omaa tahtoaan vaikeuksien ja taistelujen tietä. Mutta tätä tietä kulkien se on tähän asti myös selviytynyt vaikeuksista. Ja että näin tulee nytkin tapahtumaan, siihen luottaa lujasti ainakin sen elämäntutkimuksen omanneet kansalaispiirit, jotka ovat lähettäneet edustajansa meidän eduskuntaryhmään.

Hallitus on tiedonannossaan ilmoittanut tulevansa tarkasti seuraamaan olosuhteiden kehitystä ja harkitsemaan, mitä mahdollisuuksia meidän etujemme kannalta niistä voi koitua. Katsoimme tämän kuuluvan hallituksen velvollisuuksiin.

Herra puhemies! Ilmoitan, että kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä yksimielisesti kannattaa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Furu h j e l m: Herr talman! Riksdagen är medveten om att det avgörande, som nu förestår, i vilken riktning det än går, är av ödesdiger innebörd för Finlands folk.

Svenska riksdagsgruppen finner det beklagligt, att regeringen icke bragt det ryska svaret till riksdagens eller riksdagsgruppernas kännedom, innan regeringen fastslagit sin ståndpunkt i saken och krävt riksdagens godkännande av densamma. Ett förtroendefullt samarbete mellan regeringen och riksdagen hade förutsatt ett annat förfarande. Nu har regeringen övertagit en vida större del av ansvaret, än vad eljest varit fallet.

Den situation, i vilken riksdagen befinner sig, är utomordentligt svår. Svenska riksdagsgruppen är icke övertygad om att den väg regeringen valt är den rätta; den kan leda till landets fördärv. Säsom händelserna utvecklat sig, befinner sig riks-

dagen emellertid i ett tvångsläge. Ett annat ställningstagande än regeringens kunde leda till förvecklingar, som vi icke förmå överblicka. Vid sådant förhållande och då regeringen fordrat enkel övergång till dagordningen, vill gruppen icke för sin del framställa ett annat förslag, utan att dock gruppens flertal kan godkänna regeringens ståndpunkt.

Svenska riksdagsgruppen förutsätter i varje fall, att de möjligheter, som tilläventyrs ännu stå öppna för att fortsätta fredssträvandena, utnyttjas till det sista. Ingenting får lämnas oförsökt för att avvärja ett slutligt avbrott i förhandlingarna. Det får icke heller framstå, som om Finland icke hade gjort allt som står i dess makt för att nå fram till en fredlig uppgörelse. Vi böra förty i fortsättningen klart ge uttryck åt vårt fredsvilja, så att vi icke förverka den sympati och förståelse vi åtnjuta hos andra folk.

Ed. S a l m i a l a: Herra puhemies! Hallituksen tiedonannosta eduskunnalle selviää, että Neuvostoliitto on ultimatumien luontoisessa vastauksessaan vaatinut, että sen Paasikivelle ilmoittamat alustavat aselevon ja rauhan ehdot on varauksetta ja ehdoitta hyväksyttävä ennenkuin Neuvostoliitto suostuu jatkamaan keskusteluja sodan lopettamiseksi. Tällä teollaan on Neuvostoliitto nyt optimistisimmillekin kiistämättömästi osoittanut, että Neuvostoliiton todellisena tarkoituksena on rauhastakin puheessaan Suomen itsenäisyyden ja vapauden tuhoaminen ja maamme alueen saataminen bolshevististen joukkojen va'taan.

Isänmaallisen kansanliikkeen eduskuntaryhmän puolesta 29 päivänä viime helmikuuta annetussa lausunnossa on esitetty ryhmän kanta niistä hallituksen toimenpiteistä, jotka ovat sittemmin johtaneet Neuvostoliiton viimeiseen vastaukseen. Ryhmä ei halua enää puuttua näihin aikaisempiin asian vaiheisiin, joiden suhteen antamaansa lausuntoa sillä ei ole aihetta myöhemmänkään kehityksen valossa muuttaa. Se kanta, jolle hallitus on yksimielisesti asettunut Neuvostoliiton ultimatumien luontoiseen vastaukseen nähden, kun se katsoo, että neuvottelujen jatkaminen Neuvostoliiton sanelemien ehtojen perusteella on mahdoton kansallemme, kun se tahtoo pitää kiinni vapaudestaan ja kansallisesta kunniastaan,

on isänmaallisen kansanliikkeen ryhmän mielestä oikea ja ainoa mahdollinen. Seurauksena on siis aloitettujen neuvottelujen raukeaminen. Edessä on niin ollen taistelun jatkaminen isänmaamme itsenäisyyden ja kansamme vapauden pelastamiseksi. Se tie onkin ainoa mahdollinen kansakunnalle, joka tahtoo säilyttää itsenäisyytensä ja vapautensa ja joka antaa arvon kansakunnan kunnialle. Neuvostoliiton ehtoihin alistuminen olisi tosiasiallisesti merkinnyt täydellistä luopumista kaikista niistä takeista, jotka ovat itsenäisyytemme ja vapautemme turvana, ja heittäytymistä Neuvostoliiton armoille. Meidän olisi ollut luovuttava niistä kymmenientuhansien suomalaisten sotilaiden verellä ostetuista lujista puolustuslinjoistamme, joissa armeijamme nyt on ja siirryttävä vuoden 1940 pakko-rauhan strategisesti epäedullisille rajoille, joilla meillä ei olisi minkäänlaisia huomionarvoisia linnoitettuja asemia. Armeijamme ja kansamme katkerasti muistaa, mitä oli talvisodan aikana taistella tällaisilla avoimilla puolustuslinjoilla. Me olisimme myöskin menettäneet sen arvokkaan aseellisen ja aineellisen tuen, minkä Saksan armeija ja valtakunta on tähän asti puolustustaistelussamme meille antanut. Me olisimme samoin menettäneet myös sen välttämättömän elintarveavun, jonka Saksa on taistelumme aikana meille niin auliisti suonut. Kaiken tämän reaalisen tilalle olisimme saaneet Neuvostovenäläisen allekirjoituksen rauhan-sopimukseen, allekirjoituksen, jonka suhteen kokemus on meille osoittanut, että siihen ei voida luottaa. Tulihan talvisodan jälkeinen välirauha meille kuten tasavallan presidentti on puheessaan niin monesti sanonut, raskaammaksi kuin itse sota, koska venäläiset eivät pitäneet sitoumuksiaan. Yhtäläiseksi muodostuisi tilanne nytkin. Mutta ei siinä kyllin. Neuvosto-Venäjän ehtoihin alistuminen olisi pakottanut meidät aseveljeämme Saksaa kohtaan kunnioittamaan tekoon, joka samalla olisi tehnyt maamme sotanäyttämöksi kaikkine sen mukanaan tuomineen suurine onnettomuuksineen, joista Italia tarjoaa kyllin varoit-tavan esimerkin.

Neuvosto-Venäjän ehtoihin sisältyneen vahingonkorvausperiaatteen hyväksyminen olisi lopuksi merkinnyt suuren osan kansastamme luovuttamista työorjuuteen Venäjälle. Kuten tiettyä, on Venäjä asettu-

nut sille kannalle, että se, jos se voittaa, vaatii vahingonkorvauksen suorittamista työllä ja tavaralla. Venäjällä esitettyjä laskelmia noudattaen olisi monia kymmeniätuhansia suomalaisia — ehkä noin 80,000 — monien vuosien aikana lähetettävä Venäjälle jälleenrakennustöihin. Mitä tämä pakkotyö merkitsisi Venäjälle lähetetyille, tietää jokainen. Varmasti sadattuhannet parhaat nuoret työläiset tulisivat sortumaan bolševikien pakkotyöleireillä. Mikä kansakunta olisi voinut tähän suostua?

Se, mitä Moskova niin sanottujen rauhanehtojensa puitteissa kansallemme tarjoaa, merkitsee siis tosiasiallisesti itsenäisyytemme ja vapautemme täydellistä tuhoamista, kansamme kuolemaa ja kansallista häpeää. Taistelun jatkaminen ei pahimmassakaan tapauksessa voisi kansakunnalle tuoda mukanaan pahempaa seurausta. Mutta se voi tarjota ja varmasti tarjoaa pelastumisen, kunhan kansamme vain jälleen kohoo siihen henkiseen voimaansa ja suuruuteensa, josta se yksin ja melkein aseettomana taisteli kunniakkaan talvisotansa. Nyt on meillä kuitenkin aivan toiset edellytykset taistelumme saattamiseen voitolliseen päätökseen. Me emme nyt taistele yksin. Neuvostoliitto ei voi keskittää koko voimaansa meitä vastaan. Meillä on paljon paremmin varustettu ja myös suurempi armeija hyvin linnoitetuissa asemissa.

Meidän on nyt siis luotava sama yksimielisyys ja sama taistelutahto, joka elähytti kansaamme ja armeijaamme talvisodan vaikeinakin päivinä. Kansakunnan ja valtiomahdin on nyt keskitettävä koko voimansa tämän taistelutahdon ja yksimielisyyden lujittamiseksi ja vahvistamiseksi.

Välttämätöntä on tällöin, että myös propaganda koko voimallaan keskitetään juuri tähän. Tähän sisältyy, että vihdoinkin pannaan luja salku sille propagandalle, joka tarkoituksellisesti pyrkii heikentämään kansamme taistelutahtoa ja uskoa tulevaisuuteen. Me olemme ainakin nyt saaneet kiistämättömän selvät todistukset siitä, ettei Pohjois-Amerikka eikä Englanti, yhtä vähän kuin Ruotsikaan, voi tehdä yhtään mitään, mikä estäisi Venäjää toteuttamasta Suomeen nähden hautomaansa tuhosuunnitelmaa. Amerikka ja Englanti päinvas-

toin vain painostavat meitä alistumaan itsemurhaa merkitsevään antautumiseen. Kaikkien niin sanottujen yhdistyneiden kansakuntien pyrkimykset ovat osoittautuneet täysin samanlaisiksi suhteessaan Suomeen. Ruotsin neuvova asenne kulkee oleellisesti samoilla linjoilla. Nyt ei enää pitäisi minkään syyn varjolla voida sallia maassamme sitä angloamerikkalaista ja skandinaavista propagandaa, joka on jyrkässä ristiriidassa sen taistelun kanssa elämästä ja kuolemasta, jolle hallituksen päätös nyt vie kansamme. Nyt on vihdoinkin niinikään lopetettava se skandinaavisten vihollispropagandaa palvelevien sanomalehtien tulva, jolla on yritetty myrkyttää kansamme moraalilla ja jolla on varsinkin ruotsinkielisen väestön keskuudessa onnistuttukin tekemään jo niin paljon vahinkoa. Samalla olisi oman maan sanomalehdistölle annettava vapaus toimia maamme kansallisten sodanpäämäärien selvittämiseksi ja voitonuskon lujittamiseksi.

Mutta kaiken tämän ohella olisi samalla entistä voimakkaammin huolehdittava siitä, että sodan mukanaan tuomat ja varmasti yhä raskaammiksi käyvät taakat yhteisesti kannettaisiin. Sodan johdosta kärsimään joutuneita on entistä voimakkaammin ja ennen kaikkea entistä nopeammin autettava. Pois kaikki turhat, aikaa vievät muodollisuudet. Sodassa huoltajansa menettäneiden tulee saada riittävästi ja nopeasti apua. Samoin invalidien ja pommituksessa haavoittuneiden ja kotinsa menettäneiden. Varsinkin viimeksimainittuihin kohdistunut apu on tähän asti ollut aivan liian suppeaa ja hidasta. Taloudellisia ensiapuasemia on kiireellisesti luotava kaikkialle vaaranalaisille seuduille.

Samalla kuin isänmaallisen kansanliikkeen ryhmän puolesta lasken edellä esittämäni toivomukset hallituksen sydämelle, pyydän vielä lopuksi lausua seuraavaa:

Siinä taistelussa vapaudestaan ja elämästään, johon Suomen kansan on nyt valmistauduttava, on sen luotettava vain Jumalaan ja Suomen kansan ja sen armeijan omaan siveelliseen ja aseelliseen voimaansa. Tämän ohella voi se saada apua ulkoapain vain aseveljeltämme Saksalta. Nyt tiedämme kaikki, että Saksa on ainoa maa, joka tahtoo ja voi antaa meille tarvittavaa apua raskaassa taistelussamme. Isänmaallisen kansanliikkeen eduskunta-

ryhmän puolesta lausun sen toivomuksen, että hallituksen puolelta tehtäisiin kaikki, mikä voidaan tehdä, täysin ja ehdottoman luottamuksellisten suhteiden aikaansaamiseksi Saksaan. Tätä vaatii nyt kansamme etu.

Herra puhemies! Edelliseen viitaten pyydän ilmoittaa, että isänmaallisen kansanliikkeen eduskuntaryhmä tulee yksimielisesti kannattamaan yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Heiniö: Herra puhemies! Kun eduskunnan harkittavaksi on tänään joutunut kysymys, minkä suunnan se on valitseva nykyisessä maailmanpalon luomassa tilanteessa, on sen pidettävä lähtökohtana maamme oikeudellista asemaa syksyllä vuonna 1939. Silloin moraaliset, oikeudelliset ja historialliset perustelut veivät meidät jäykkään puolustuskantaan, jossa ei tinkimisellä, myöntymisellä ja pelolla katsottu voitavan säilyttää kansakunnan olemassaoloa. Puolustussotamme oli silloin väistämätön. — Kokemus toisaalta osoitti myöhemmin, mitenkä eräät muut kansat myönnetyksillään vaaransivat asemaansa, ja toisaalta, kuinka Suomen kansa, vaikka sen valtakuntaa pirstottiin, kuitenkin säilytti sen arvokkaimman, mikä kansakunnalle on välttämätöntä: kansan eheyden, uskon tulevaisuuteen, kunnian ja oman tunnon rauhan. Se nojasi silloin, ja tekee sen edelleenkin, niiden lujaan kalliopohjaan eikä lähtenyt silloin epämääräisiin laskelmoiviin kuvitteluihin.

Edessämme on nyt ratkaisu, jossa on vain kaksi valinnan varaa: hyväksyä Neuvosto-Venäjän ankarat ehdot tai jatkaa taistelua. Meille on ilmoitettu, että ehdoista ei ole neuvottelumahdollisuutta, onpa lisätty, että ne ovat minimiehdot, joita luonnollisesti seuraa joukko lisäehtoja, mikäli lähdemme Moskovaan neuvotteluita jatkamaan.

Voimmeko näissä oloissa nähdä hämärän tulevaisuuden läpi, mitä kumpikin vaihtoehto toisi meille tullessaan? Inhimillisesti katsoen aselepoehdojen hyväksyminen yleisesti asettaisi meidät toistaiseksi täysin isoleerattuun asemaan tien ollessa poikki etelään ja Petsamon kysymyksellä pohjoiseen, siis täysin itäisen naapurimme armeijalle. Täällä olevien saksalaisten joukkojen internoiminen saattaisi meidän

maamme yhä vaikeampaan sotatilanteeseen, missä sisällissodan uhka kaikkine hävittävine seurauksineen olisi kohtalokkaana osanamme. Neuvostoliiton tarjoama apu internoimisessa olisi vihollisen armeijan vyöryminen yli rajojemme, jolloin tilanteen lopputelvellyä kuvastelisi oman armeijamme demobilisatio kaikkine poliittisine ja sotilaspoliittisine seurauksineen. Tällöin olisi vuoden 1940 rauhansopimuksen jälleen voimaansaatamisella valtakuntamme silpomiseen enää vain toisarvoinen merkitys. Mikä merkitys olisi kysymyksellä sotavahinkojen korvaamisesta, saatamme hyvin käsittää, koska kysymys ei olisi enää joistakin miljardeista rahassa arvioiden, vaan ehkä hyvinkin kansalaistemme vapauden riistämisestä työorjuudessa vierailta veräjillä (Eduskunnasta: Aivan!). Sanottanee tätä mielikuvitteluksi, mutta ankara kokemus muualta ei ole sitä siksi osoittanut, vaan saattaa se aikanaan meilläkin, jos hyväksymme ehdot mitkä tahansa, olla karmivaa todellisuutta, jolle ei voi nyt ummistaa silmiään. Oma taistelumme Venäjän imperialistisia pyrkimyksiä vastaan kautta aikojen kantaa tästä liiankin katkeria kokemuksia. Alistumisen tie johtaisi kansamme armottomaan rikkinäisyyteen, kansamme sielun tahraan, jonka seurauksia on syytä kavahtaa.

Kysyttäneen toisen vaihtoehdon seurauksia. Emme suinkaan nitäkään aliarvioi. Sodan kauhut ja kärsimykset ovat sillä odotettavissa. Menetyksittä emme voi silkkään kulkea, ylivoima voi sanella meille odottamattoman ankaran kohtalon. Mutta muistettakoon samalla, että meillä on taistelukykyinen armeija, jonka iskuvoima on edelleen luja. Se taistelee asemissaan kansansa kalleimmista arvoista, ja kun se sen tekee, on sillä voimaa takanaan. Vastustajamme voi tosin uhrata massoja hyökkäyksissään, olla välittämättä suuristakin menetyksistään, mutta rajansa on niilläkin. Talvisotamme taistelu oli yksinäisen kansan kunniakasta puolustautumista, olisiko nyt syytä siitä luopua kylmästi hylkäämällä silloiset oikeus- ja siveyskäsitteet. Arvosteltakoon toiveajatteluksi selviytymisemme tässä epätasaisessa taistelussa, kukaan ei voi kuitenkaan langettaa tuomioon kansamme tahdosta puolustaa oikeuksiaan, vapauttaan, itsenäisyyttään ja synnyinmaataan. Ne eivät ole jokapäiväistä

kauppatavaraa, joista voidaan neuvotella. Ne ovat kansakunnan elämisen edellytykset, joiden menettäminen tietäisi Suomen kansan perikatoa.

Hallitus on ilmoittanut olleensa valmis neuvottelemaan kunniallisista ehdoista, neuvottelujen tietä ei ole taholtamme suljettu, sen on tehnyt vihollisemme ultimaattumillaan, uhkauksillaan ja rauhallisten seutujen tuhopommituksillaan.

Kuultuamme hallituksen tiedonannon, ilmoitan, että Kansallisen Edistyspuolueen eduskuntaryhmä kannattaa yksimielisesti yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Bryggari: Herra puhemies! Kansamme kohtalon ollessa kysymyksessä on kunkin kansanedustajan meneteltävä omantuntonsa edessä oikein. Sodan jatkamisen pidämme turmiollisena, turmiollisempana kuin siitä irtautumisen. Sodan seuraukset ovat ilmeiset ja turmiolliset. Kenellekään ei voi olla arvoitus, että kielteisen vastauksen antaminen tulee aiheuttamaan kaikilla aseilla lisättyä taistelua maamme ja myöskin rintamantakaisia alueita kohtaan. Kotien tuhoutuminen ja niiden mukana heidän omaisuutensa menettäminen ovat asioita, joilleka ei ole ummistettava silmiä. Mihin kodittomat majoitetaan, millä heidät ruokitaan ja vaetetetaan? Hyvään tahtoon vetoaminen ei enää johda tarvittaviin tuloksiin, vaan siinä tarvitaan huomattava muutos siitä, mitä nykyään on yleisempään ilmennyt. Sodan jatkamisella lisäksi joudumme irtautumaan demokraattisista maista ja niissä maissa olevien työläisjärjestöjen tuesta ja tämä on sosialidemokraateille yksi hyvin oleellinen ja valitettava kohta, joka nyt näyttää olevan toteutumaisillaan.

Molemmat vaihtoehdot ovat suuria vaikeuksia aiheuttavat ja kummankaan linjan valinta ei ole vielä tässä tilaisuudessa mahdollista sanoa, mikä on sen lopputulos. Lopputulos on näkymättömissä, mutta sodan tuhojen ja uhrien luvun lisääntyminen on sodasta irtautumisella pyrittävä estämään.

Olemme halunneet ilmoittaa pöytäkirjaan, että meitä sosialidemokraatteja on huomattava joukko, jotka olemme sodasta irtautumisen kannalla. Herra puhemies! Emme tahdo tehdä perusteltua päiväjär-

jestykseen siirtymisesitystä, koska se ei johltaisi ratkaisuun, jonka pidämme kansallemme vähemmän kärsimyksiä ja uhreja aiheuttavana.

Ed. Fagerholm: Herr talman! Då riksdagen nu har att fatta sitt mähända hittills viktigaste beslut, ett beslut, som kanske är avgörande för landet och folkets framtid, har varje riksdagsman att handla efter vad rätt och sanning bjuder, för att begagna riksdagsordningens ord. Avgörandet är så allvarligt, att inget gruppbeslut kan få inverka på den enskilde riksdagsmannens ståndpunktstagande. Om ens övertygelse säger, att den grupp man tillhör, fattat ett för landet och folket olyckligt beslut, då har man att följa sin övertygelse, vilka konsekvenser detta än kan medföra.

Jag hoppas uppriktigt att jag skall ha orätt och regeringen rätt, men jag tror inte att regeringens linje är den riktiga. Jag kan inte vara övertygad om, att Tyskland segrar i det pågående storkriget, och det måste man vara om man följer regeringens linje, som betyder fortsatt krig. Min uppfattning är, att de allierade kommer att segra. Vi vet att samtliga allierade står bakom de vapenstilleståndsvillkor, som överlämnats till oss. Det är överflödigt att här betona, att dessa villkor äro hårda, men jag fruktar att de inte blir lindrigare, om vi kämpar vid Tysklands sida till slutet och stupar tillsammans med Tyskland. Vi vet att Finland blir ensammare än någonsin förr om vi nu bryter diskussionen med Moskva. Det moraliska stöd Amerika och England kunnat lämna oss kan man ju värdesätta efter förgottfinnande, men jag fruktar att vi kommer att märka dess försvinnande om vi nu svarar ett kategoriskt nej till Moskva. Vi isolerar oss också allt mera från det övriga Norden genom ett sådant steg.

Herr statsminister talade i går om de tunga prövningar, som efter detta beslut kommer att övergå vårt folk. Också jag fruktar, att dessa prövningar kommer att bli tunga. Men om därmed vår frihet vore tryggad, så skulle jag inte tala om de ödeläggelser av våra städer och hem, som bombardemangen kommer att innebära. Om jag vore övertygad om, att man därmed räddar friheten, skulle jag också finna mig i, att vår armé blöder. Men ur mina utgångs-

punkter sett betraktar jag dessa offer som bortkastade, alldenstund slutresultatet ändå inte heller blir seger utan nederlag. Har man den uppfattningen betraktar man det som ett lättsinne — för att begagna ett milt ord — att göra dessa offer.

Regeringen kommer nu att få riksdagens fullmakt att ge ett nekande svar till Moskva. För min del har jag inte velat bidraga till att ge denna fullmakt, men jag vågar ändå vädja till regeringen, att den vid formulerandet av sitt svar måtte besjålas av en uppriktigt önskan att trots allt fortsätta diskussionen. Jag tror inte mycket på möjligheterna av en fortsatt diskussion om svarets sakliga innehåll blir ett nej, men den drunknande brukar klänga sig fast vid ett halmstrå.

Ed. Kulovaara: Herra puhemies! — Kun on oikea asia kysymyksessä, niin sen puolesta taisteleva on oikein ja kunniallakin, vaikka sota onkin yleensä järjetöntä toimintaa, mitä kansat voivat tehdä. Meidän kansamme on saanut näinä vuosina sotaista kunniaa niin runsaasti, ettei sitä voida kansaltamme koskaan kieltää. Mutta se ei yksin riitä kansakunnan elämässä. Sen täytyy myös osata säästää itseään oikealla hetkellä, ja sen täytyy osata rauhanaikaisilla uhrauksilla rakentaa itseään enemmän kuin Suomessa tähän asti on ollut tapana. Jos näin tehdään, niin se tulee toimeen vaarallisenkin naapurin kanssa.

Kuten pääministerin selostuksesta eilen kuulumme, meidät heitetään täydelliseen yksinäisyyteen, jos jatkamme sotaa. Se on meille kansan asioista päätäville siksi selvä merkki, että meidän tulee olla myöskin viisaita eikä vain oikeuden- ja sotakunnian humalluttamia ikäänkuin sonneja, jotka puskevat päänsä jäykkäpäisyydessään tarpeettomasti mäsäksi. Tällä kertaa on viisasta säästää kansan varoja ja voimia. Tulee vielä aika tehokkaammin käyttää niitä, varsinkin jos samalla reilusti päättää uskaltaa rakentaa kansan sisäistä kestävyyttä ulkoa tullutta tartuntaa vastaan suuremmilla uhrauksilla kuin tähän asti. Järjetön uhma vie maailmansodan vahvatkin taistelijat turmioon. Viisaus ja sisäisen rakentaminen tuo voiton.

Minä en ole voinut olla sodan jatkamisesta yhtä mieltä pelkästään uhkapäisyy-

den perusteella, koska asiantuntemus sanoo, ettei se yksistään riitä. Toivon kuitenkin kaikesta sydämestäni, ettei Suomen kansa joudu voittamattomiin kärsimyksiin hallituksen esityksen johdosta.

Ed. Pekkala: Hallitus on eduskunnalle ilmoittanut katsovansa mahdolliseksi vastata myönteisesti Neuvosto-Venäjän ultimaatumien muodossa esittämiin aselepoehdoin. Näin ollen on hallitus — muuta loogillista johtopäätöstä hallituksen menettelystä ei voi vetää — asettunut sille kannalle, että erillistä sotaamme Neuvosto-Venäjää vastaan on jatkettava siihen saakka, kunnes sotilaallinen ratkaisu on aikaansaatu. Tähän lopputulokseen tullessaan on hallituksen täytynyt arvioida tilanne sellaiseksi, että maamme selviää sodasta voittoisasti ja saa myöhemmin tyydyttävät rauhan ehdot. Niinikään on hallitus ilmeisesti lähtenyt ratkaisua tehdesään siitä, ettei maamme enää tästä lähtien tarvitse länsimaisten demokratioiden tukea ja sympatioita, sillä näiden maiden taholta on selvästi ilmoitettu, että Suomi, vastatessaan kieltävästi Neuvostoliiton aselepoehdoin, menettää nämä sympatiat ja kantaa ratkaisusta yksin vastuun. Kielteinen ratkaisu siis lisäksi johtaa välisen katkeamiseen Yhdysvaltojen kanssa, jota olemme kaikin voimin koettaneet välttää. Kun puolestani en voi arvioida tilannetta samalla tavalla kuin hallitus, vedän tästä asiain tilasta toisenlaisen johtopäätöksen kuin hallitus.

Ed. K. Andersson: Olisin odottanut, että eduskunta hyväksyessään hallituksen tähänastiset toimenpiteet, päättäisi velvoittaa hallituksen jatkamaan neuvottelujen tietä jätettyjen ehtojen pohjalla. Näin siis, koska mitään sitä edullisempaakaan valinnan varaa ei ole näköpiirissämme. Täällä on sanottu, mitä merkitsisi, jos hyväksyisimme esitetyt ehdot, mutta samalla on visusti vaiettu siitä, mitä seuraa, jos jatkamme taistelua, jonka lopputulos on enemmänkin kuin epäselvä. Eduskunta näyttää olevan yksimielinen siitä, että ratkaisu, joka nyt tapahtuu, suoritetaan yksinomaan arvailun pohjalla. Kun näin on, ja koska ed. Kukkosen tavoin en voi luottaa mihinkään ihmeeseen enkä tunteeseen,

en katso voivani hyväksyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Koska yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen tietää rauhanehtojes hylkäämistä ja neuvottelujen tien katkaisemista, niin en voi olla mukana tällaista päätöstä tekevässä.

Käsitykseni on, että rauhanteko raskailakin ehdoilla on parempi kuin jatkuva sota, joka tuo vuorennvarmasti hävitystä ja kuolemaa kansallemme. Käytäntö on meidän meidän osoittanut, etteivät annetut rauhanehdot ole tulleet paremmiksi myöhäisemmässä vaiheessa, vaan päinvastoin niitä on aina kovennettu ja me olemme sittenkin olleet pakotettuja niihin alistumaan. On sanottu, että sisäpoliittinen tilanne on niin arka, ettei rauhaa sen takia voitaisi tehdä. Käsitykseni kuitenkin on, että tätä vaaraa on tahdottu suurentaa siitäkin huolimatta, että tämä vaara on siellä oikealla ja jota vaaraa on niin varsin runsaasti viime päivien aikana tässä maassa levitetty. Tämä toimenpide tietää myöskin sitä, että suhteet länteen katkeavat ja me tulemme sidetuiksi häviävän Saksan kohtaloon, jolloin yleisen rauhan päivänä ei meillä ole missään ystäviä, jotka puolustaisivat kansamme oikeuksia. Kaiken tämän huomioon ottaen olen sitä mieltä, että rauha näillä annetuilla raskailakin ehdoilla olisi ollut parempi kuin toivoton taistelu suurta ylivoimaa vastaan, jossa taistelussa ei ole mikäänlaista voiton mahdollisuutta olemassa. Tämän takia en voi ottaa omalletunnolleni niitä kärsimyksiä, joita hallituksen ottama asenne käsitykseni mukaan tuo kansamme kannettavaksi.

Ed. Saarinen: Niiden puheenvuorojen johdosta, joita on nyt viimeksi esitetty tavallaan virallisten lausutojen lisäksi, on syytä tehdä pari reunahuomautusta.

Kaikista aikaisemmista puheenvuoroista täällä selvästi ilmeni, että tilanne on vaikea jos jatketaan sotaa, mutta samojen esiintyjien käsityksen mukaan on tuho varma, jos nyt antaudutaan tekemään rauha venäläisten tarjoamilla ehdoilla. Sensijaan viimeiset puhujat eivät lainkaan ole koskeneet tähän, joka kumminkin on tämän asian ydinkysymys. Heillä ei ollut esitetävänä mitään vakuutusta ja varmuutta

siitä, että venäläiset tästä eteenpäin tulisivat menettelemään toisin kuin he ovat menelleet meidän edellisen historiamme aikana 700 vuoden kuluessa. Ne, jotka nyt yhtyvät hallituksen käsitykseen, ovat vakuutettuja siitä, että Suomen kansaa on tarkoitus houkutella petoksen uhriksi ja tuho sillä tiellä on varma. Ed. Bryggari erikoisesti lausunnossaan viittasi niihin kärsimyksiin, joita kansakunnalle tulevaisuudessa tulee, jos sotaa jatketaan. Mutta hänenkin pitäisi ajatella sitä, mitä ovat nykyisten pommitusten aiheuttamat kärsimykset niiden vaikeuksien rinnalla, joihin joudutaan jos venäläiset hallitsevat tätä maata ja kohtelevat sitä sillä tavoin kun on syytä olettaa jo yksin heidän esittämänsä korvausvaatimusten perusteella.

Kun tilanne on tällainen ja meille suurten demokratioiden taholta nimenomaan on vakuutettu, että he eivät voi edes yrittää hankkia meille lievempiä ehtoja, niin tämä on myöskin osoitus siitä, että vaikka heillä olisi tahto, niin kyky meidän auttamisemme puuttuu. Ja kun kyky puuttuu ja me apua monin tavoin tarvitsisimme sekä elintarvikkeiden että sotatarvikkeiden muodossa, niin tämäkin vaikuttaa ratkaisuun aivan määräävästi.

Lopuksi minä tahtoisin näille viimeisille oppositiopuhujille mainita, yhtyen täällä aikaisemmin esitettyyn käsitykseen, että tämän kansakunnan pelastumisen ehtona nyt on yksimielinen taistelu ja ponnistelu eteenpäin. Minä olen siinä uskossa, että myöskin nämä oppositiopuhujat, kun he menevät valitsijainsa keskuuteen, tuovat esiin nimenomaan sen kannan, että yksimielisyyden repiminen on varmin tie johtaa tämä kansa nyt tuhoon (Vasemmalta:

Miten te olette esiintyneet valitsijoitteenne keskuudessa?) ja pyrkien vapautumaan kaikista yksityisistä pyyteistä ja mielipiteistä on meidän nyt ponnisteltava tähän suuntaan. Ed. Aattela huomautti, että me olemme tehneet virheitä. Nähtävästi niin on tapahtunut, mutta virheettömiä meistä tuskin lieenee yksikään. Tämä on niin suuri päivä ja niin suuri hetki, että parannuskentekoon nyt jokaisella on mahdollisuus ja tällä hetkellä se ei vielä ole myöhäistä (Vasemmalta: Entäs puhuja!).

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: „Saatuaan tiedonannon eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen”.

Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, totean, että eduskunta on yksimielisesti hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16,20.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.